

*“Настаўніцкая газета” працягвае традыцыю азнаямлення чытачоў з ходам рэформы агульнаадукацый-
най школы ў розных рэгіёнах краіны. Мы прадстаўлялі ўжо на сваіх старонках адукацыю Гродзенскай,
цебскай і Мінскай абласцей. Сёння наш выпуск прысвечаны сталічнай адукацыі.*

— Стварэнне гарадскога асацыяцыянага клубу змагацца.

Святлалія СУБОЦКА

**Рэспубліканскі інстытут
професійнальнага адукацыі**

**аб'яўляе прыём у аспірантуру на 2001 год з атрыманнем і
без атрымання працы**

па спецыяльнасцям:
*тэорыя і метады прафесійнага адукацыі;
педагагічная псіхалогія.*

Прыём дакументаў ажыццяўляецца да 1 кастрычніка 2001 года.
Дакументы направіць па адрасу:
2200004, г. Мінск, ул. К.Лібнікхета, 32, Рэспубліканскі
інстытут прафесійнага адукацыі, аспірантура,
тел. 220-15-91.

ючі адекватні умови для сацуплізації своїх вчиня, яє маральна, інтелектуального творчаго розвитку.

Аднак на шляху укранення інвацій пауста мноства проблем. Перш за усе їа адсутність у шкрягу педагогічних калективів разуменя мтазгодності викарстання той їїшньої новий тхнологїї і як виник — бяздумнає їх викарстаннє. Часта нова пєдихатїї тхнологїя называють примяненнє особнях заадач, форм, якїа носять розрозненї характер, не зв'язанї паміж собою і не дають необхіднаго

ефекту. При вирішенні питання укаранення нової технології не заусьди улічваюцца думкі бацькоу аб неабходнасці такога новаувядзення, здольнасці і магчымасці вучняу. Праблемай становіцца і той фактар, што ў асобных навучальных установах ука-

[illegible]

префесійні кадри, спеціально підготовлявані для апрацювання, укоренення адукаційної тхнології, які мають докладне уявлення не тільки про сутність, але і про виникі такого укоренення.

3. Абаязкова повинен заохочувати принципи перемаснати тхнології на різних етапах наунавуча вучня.

4. Дасканалая тхнологія повинна бути безладною. Викаристання адукаційної тхнології не повинна стваряти для вучня тупикові ситуації.

5. У наунавчальні установи повинен бути інструментарій укоренення адукаційної тхнології.

[illegible]

Преподборы педагогаў, што ўдзяляючы ў апрабавы і новай адукацыйнай тэхналогіі, неабходна ўлічваць іх асаблівасны характарыстыкі. Адна і тая ж тэхналогія можа ажыццяўляцца рознымі выканаўцамі больш ці менш добрасумленна, дакладна па інструкцыі ці творча. Вынікі работы настаўнікаў будуць рознымі, аднак яны павінны быць блізкімі да некаторага сярэдняга значэння, характэрнага для гэтай тэхналогіі. Нельга дапусціць да

Що дапамагзе педагогічнаму калектыву ў гэтым? Шляхоў да пастаў ленькіх мэт заўсёды які мінімум некалькі. Мне, напрыклад, адразу ў вочы кінуўся такі талент (ужо самай Волгігі Васільчынеў я ў супрацоўніку), які пічырае жаданне збавіцца з цікавымі людзьмі. І ў выніку гімназія мае стаўсукі з навукоўцамі, дзесяціма мастацтваў, яркімі і творчымі людзьмі, якія дасягнулі поспеху ў сваёй пра-

A black and white portrait of a woman with short, dark, curly hair. She is wearing a dark jacket over a white blouse with a large, ruffled collar. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a textured, mottled grey.

Дырэктар гімназій В.В.Клачкова
фесіі. Для правядзення спец-
курсаў і курсаў па выбары тут
запрашаюцца не толькі лепшыя

настаўнікі гімназіі (а сярод іх — кандыдаты навук, аспіранты, лаўрэаты гарадскога гранта і прэміі старшыні Мінгарвыканкама, аўтары праграм, падручнікаў і метадычных дапаможнікаў), але і выкладчыкі ВУНУ. 130-я гімназія шмат гадоў супрацоўнічае з БДПУ імя М.Танка, Акадэміяй МУС, Акадэміяй вышэйшай пэдагагічнай адукацыі, ГДПУ і іншымі ўстановамі.

музик, вДУ і інш. Кансине, "географічний фактор", а менавіта тоє, што гімназія знаходзіца ў сталіцы, дзе больш магчымасцей, прасей уступіць у контакт з інтелектуальной элітай країны — гэта немалаважна. Але важна і тоє, што і гімназісты, і выкладчыкі хочучь сустрэ-

каша з прасіянамімаў экстра-
класа, хочучь вучыцца ў іх, за-
пяршаюць да сябе. 130-я — вель-
мі кантактная гімназія, а ста-
сункі з навукоўцамі — гэта не
назімаў і не запаленне імем.
Яны ствараюць у гімназічных
сценах асаблівае атмасферу.

*Згодна з “Прагра-
мадукацыйнай шко-
дам Міністэрства а-
кацыі эксперымента-
джаны шызга агульна-
уваішля і наша 166-
шы этап эксперымент-
агульнадукацыйнай
цці і 12-садовы тэрм-*

Асноўнай задачай этапу

падрыхтоўкі да эксперымен-
ту мы вызначылі павышэнне
ўзроўню нарматыўна-права-
вога забеспячэння, г.зн. ства-
рэнне дакументаў, якія ад-

жыццё і развіццё. Як ні дзіўна, але навучыць гэтаму вельмі цяжка. Тлумачэнні тут амаль нічога не даюць. Раўнапраўнасць чалавека і ўсяго жывога можна толькі адчуць. І дапамагчы ў гэтым

Адной з асноўных метаў гэтай школы з'яўляецца стварэнне ўмоў для аптымальнага развіцця

(самаразвіцця) дзяцей і фарміравання экалагічнай культуры ў вучняў і педагогаў. І не менш 80 працэнтаў выпускнікоў профільных класаў выбіраюць прафесіі, непасрэдна звязаныя з профілем школы — яны становяцца студэнтамі хімічных і біялагічных факультэтаў БДУ, БДПУ, Меды-

МЗУ імя А.С.Саварыя. Члены на-
уковага таварыства вучыўся
«уключыў актыўнымі ўдзеламі»
камі канферэнцыі, пачынаючы
ад раённых і заканчваючы прэ-
стыжнымі міжнароднымі, дзе да-
сягаюць высокіх вынікаў. Але са-
ма галоўнае — гэтыя людзі
выхоўваюцца экалагічна сядом-
нымі. Яны пачынаюць разумець,
што прырода — гэта зусім не
«акаліячыя свая» (гормі), як
аўтаматычна ставіць чалавек у
цэнтры. Чалавек і любяць іншыя
часткі прыроды — поўнасна-
раўнапраўныя; г.зн. яны маюць
абсалютна роўныя правы на

мзтавою програму ківрання інноваційними прагсаннями адаптавали да ўмоў эксперыменту статус школы, распадалі разнастайныя формы бягучай, кантрольнай, уліковай, справаздачнай дакументацыі.

Поспех укаранення любой інвацыі залежыць ад многіх фактараў. У сувязь з гэтым быў праведзены аналіз сітуацыі ў падкалектыве вызначаны група падтрымкі кадры, спрагнаваны магчымыя прычыны супраціўлення, прадумана палітыка ўключэння педагогаў у эксперымент. Вялікая ўвага нададзена падачы інфармацыі пра рэфармаванні. У метадычнай рабоце з кадрамі на ўсёх узроўнях былі вывучаны канцэпцыйныя рэформы агульнаадукацыйнай школы, адпаведныя дакументы Міністэрства адукацыі, публікацыі ў СМІ, праведзены педсуданні, дыскусіі. Створана творчая група

A black and white photograph showing a man in a dark suit and light-colored shirt standing in a room. On the wall behind him is a framed portrait of a man in a suit, with the name 'FRANKLIN D. ROOSEVELT' visible below it. The room has a high ceiling with decorative molding. The man in the foreground is looking towards the camera.

Ідзе інтэграваны ўрок-ролевая гульня, у якой яны праявляць сябе най-

Психологі у гімназії абважкова проводять дослідвання на дітях про хатні задання. Да того ж — увага! — тут зроблені явизні аїзні крок нагуз гімназізм: разруга учубных плану (яны у вучнў наугд індывідуальны). А справа у тым, што 130-я гімназія вырашыла правэрыць замужню мадэль навучаня, капі дэц у старэйшых класах вырабюць некалькі прадметаў, асабіта прэрбных для сабе. Таму 10-11 класы гімназіі мультыпрофільны, і кожны вучань выбірае свой асабіты профіль: 1 — 3 зручныі вучынуць прадмета: мінімалны, базавы і павышаны. Класы як пастаянныя калектывы захаўваліся, але на кожны ўрок, такім чынам, ствараюць часовыя групы. Гэта — больш рухомая і дынамічная мадэль, чым профільныя класы. Дзецям як ўласцівы пераменлівасць, няўстойлівасць інтарсав, пошук. І мультыпрофільная мадэль навучаня дае гімназістам магчымасць, паспрабаваўшы сабе ў розных профілях, выбраць свой.

додатково вучням виступа-
ливають напружени гімназичні
ритми ритм і шквари аплічани.
У 130-й великі люблять святи.
яшч — музику. І там кожне
святи робить музичним. Самі
калейтучніми відом творчі-
си у гімназі з'являються спеси.
Болші як 900 гімназичні
вучачи у класах з музики-ка-
равому ухілам і атримляюча
посля 9 класа павеладане аб-
заканціони музичній школи.
Гімназична філармонія
аб'явлює творця калейтаси
і асобних вичаюнаду, якія
виступаюц з канцертними
програмами перад педагогами і
аднакласниками, на підприєм-
ствах, у бальних, їзтнрнх

Крыху знізіўся ўзровень вучэбнай нагрукі, паменшылася стабільнасць школьнікаў — гэта пацвярджаюць дыягнастычныя даныя. Вучні эксперыментальнага класа трэці год навучаюцца ва ўмовах пэцідзённага вучэбнага тыдня і мі бачым, што ўвядзен-

не дадатковага вихаднаго дня
спрыяльна ўплывае не толькі
на здароўе школьнікаў. Паяв-
лічваецца колькасць вольна-
га ад вучобы часу. Дзеці ма-
юць больш магчымасцей для
выбору заняткаў па інтарэсах:

логіка, комп'ютерна грама-
та, гурток "Гаворым па-ан-
глі́йску", спартыўныя секцыі.

да культуру міру"). Робота па гэтым праекце рэалізуецца праз творчыя калектывы, якія гасцінна запрашаюць да супрацоўніцтва ўсіх, хто цікавіцца тэатрам і музыкай, а таксама праз свабодныя таскусні і патак інфармацыі. Я ўжо гаварыла, што 130-я — вельмі кантактная гімназія. І там сябрую яна не толькі з навукамі, а і са

Тоді як з навуковцями, а і са школьнікамі, і гімназістами, падтрымлівае сувязі з настаўнікамі іншых краін. Кантакты для абмену ўстанаўліваюцца дзякуючы інфармацыі з перыядычнага друку, пасольстваў, Дома дружбы. Дзеці са 130-й гімназіі чатыры гады запар ездзілі да

Самая «гаражна кропка» у гімназіі — актова зал, прыгожа, чыстая і з густым атмасферна

ная, занята з ранку до вечора: репетиції, конкурси, каністр. "Гроши на яє афармленіе нам выдзелілі ў райвыканкамє пасля того, як наш хор "Журавінка" заняў у 1991 годзе першає месца на Міжнародным конкурсе дзіцячых і юнацкых харавых калектываў у Іспаніі (г. Кантаніграс), — гаворыць В.В.Клячкова. Потым былі выхадныя, пераезд, і зноў у чысьце.

Мы не просім додаткових фінансових сродкаў — мы проста паказваем, якія мы і што ўмеем..." Што ж, гэта, напэўна, самы лепшы падыход.

Святлана СУБОШНА.

гаў да дзяцей, лічаць пасільнай вучэбную нагрузку, заўважаюць паляпшэнне са-

маадчування лэцэй і, самае галоўнае, павышэнне іх цікавасці да вучобы, да больш глыбокага авалодання ведамі.

3 апытнізмам ставяцца да эксперыменту і педагогі, якія ў ім задзейнічаны. Падчас апытнізма па праблеме "Сацыяльныя чаканні і прэгнозы наступстваў ажыццяўлення рэформы агульнаадукацыйнай школы ў Рэспубліцы Беларусь", ініцыяваныя НА, яны аднадушна выказалі думку, што прэгнозы сацыяльных

курсній основі. Проте це як комплектація кадра задовільно складено — у багатьох вчителів були низькі рівні математичної підготовки з п'ятибалльної шкали, а вчителів фізики та математики було недостатньо. Завдяки цьому вчителів фізики та математики було залучено до викладання фізики та математики в школах. Це було зроблено за допомогою спеціальних курсів підвищення кваліфікації вчителів фізики та математики. Це було зроблено за допомогою спеціальних курсів підвищення кваліфікації вчителів фізики та математики.

Експериментальні класи з уявлююча аб'єктам пильної уваги школярів психолога-дефекталагічної і медичинської служб, вучебної частки, предметних кафедр, адміністрації.

У п'ятому, експериментальному, класе робота будувалася на основі комплексної змістової програми па переадресації навчання і виховання на І-II етапи з метою паліардизації негативних моментів падаєткванга кризису і підвищення адаптаційних можливостей дитячої, якія наву-чаються па умовах експерименту.

Психологи вивчали класні колективи, уровені їх тривожності, праводили саціалагічні дослідження, тзплінг-тести на вивученне асабілявості нервової сістєми. Вивикі їх дзеясний були усесобова праналізаваии, визначаии наступніи кан-

Хачелася 6 адзначыць, што па ініцыятыве Нацыянальнага інстытута адукацыі сацыёлагамі было праведзена апитуанне вучняў 7 класа членаў творчай групы настаўнікаў-эксперыментаўраў па праблемах сацыяльнай турнай дзейнасці. Гэта дапамагчы масае акропілі задачы этычнага і эстэтычнага выхавання дзяцей, далучэння іх да пазакласнай работы такой накіраванасці, ліквідаванні дыслабанцы паміж адукацыйнай і самаадукацыйнай дзейнасцю і інш.

Важна зазначыць, што стаўленне башкоў да эксперыментаўнай работы ў школе неадназначнае. Гэта зразумела і тлумачыцца, у першую чаргу, розным узроўнем іх псіхалага-педагагічнай культуры. Аднак у ацэнцы ўмоў, што ствараюцца школай для ўдзельнікаў эксперыментаў, яны аднадушныя: больш як 70 працэнтаў апитуаных задаволены стаўленнем педагогаў

наступстві реформи увогу-
ле станочі. Разам з тым на-
стаўнікі гавораць пра неабход-
насць наладжвання зусім ін-
шых узаямішкіх з'язі сам'ей,
змянення парадку прыёму ў
школу, не фінансавання і ма-
тэрыяльна-тэхнічнага забес-
печання.

Усебаковы аналіз першых
выніків рэфармавання шко-
лы дае магчымасць усім
уздзянікам эксперыменту
співдзяча, што наша бела-
руская сістэма адукацыі ў
выніку реформи будзе адпаві-
даць не толькі лепшым еўра-
пейскім і сусветным стандар-
там, але і даць магчымасць
забеспечыць далейшае павы-
шэнне узроўню жыццядзей-
насці школы, якасці навучан-
ня і выхавання вучняў.

Святлана КАМЯНКОВІЧ,
гаспадарка дырэктара па
вучэбна-матэрыяльнай рабоце
спярэдняй школы №166
Мінска

гімназії-каледжа мастацтваў № 26

Переп'як тис мігрантських груп, конкурсів, абсурду, я приймаю активну участь у 26-й Гімнізі-каледжа, то великі важна, становляча лепшим, сапраді не можа урважжя. І, вядома ж, збуна заслуга у поспехах нашої установи належить їх викладацям. У школі працює 92 наставні, з їх 42 — такі-ж мігрантські, сьрода якіх залучає пам'ятляваш...

І, то ж, наперекладу у сьнях гімнізі-каледжа № 26 існує, наспуна, не ведає ніхто. Як гэта і павінна быти у мастацтве.

Мікола ЧЭМЕР.

Галоўнае, каб у падлетка была справа

Таццяна Сазен, намеснік начальніка ўправлення адукацыі Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта

Казімір ФАРЫНО: але пасілі

налове вихованні в г.д. і доора, што сіння у школах створили педагогічні клуби для башкоу, які ваділа работу з сам ёй, што павысіла ўзровень адукацыі педагогаў і яны могуць кампетэнтна працаваць не толькі з дзецьмі, але і з іх бацькамі.

Традыійнымі сталі месічныя правыя аседа, правыя кіналеграфі і кімідзіі, а таксама "Палетак", "Сам іх". Выходзячы з гэтага, выдзяляюць чатыры асноўныя апаз-

Галойнае, як і ў медыцыне, – прафілактыка

капіталізму як нейкий сплав — що замішати ми можемо супутніластивісті усім змістим спакусам?

Аб тым, як гэта робіцца ў машынах і апаратах, нам расказваюць спецыялісты.

Галоўнае, каб у падлетка была справа

Таццяна Селезн, намеснік начальніцы аддзела ўправлення адукацыі і моладзі

налове вихованні в г.д. і доора, што сіння у школах створили педагогічні клуби для башкоу, які ваділа работу з сам ёй, што павысіла ўзровень адукацыі педагогаў і яны могуць кампетэнтна працаваць не толькі з дзецьмі, але і з іх бацькамі.

Традыійнымі сталі месічныя правыя аседа, правыя кіналеграфі і кімідзіі, а таксама "Палетак", "Сам іх". Выходзячы з гэтага, выдзяляюць чатыры асноўныя апаз-

ХИНГАРВЫКАНКИМЕ, ГИТАБЛИК УГАЧЫННАЦИ. I ЭТАП АГРЫМАЛАХ ПА

НПО «НАКАЗЫВАТЕЛЬНЫЙ СУДОВЫЙ ПАСЯ-
КОМБРАТОВ НАДПИСАТЬ, АЖ СКА

1990

Мінскі Палац дзяцей і моладзі (МПДМ) — гэта...

— "буйнейшая ў рэспубліцы імпампрэфінальная пазашкольная ўстанова для ўзроставага развіцця і самавызначэння асобы дзіцяці ў вольны час" (Г.Л.Шкляр, дырэктар);

— "гэта 204 педагогі, 536 гуртоў, клубы, секцыі тэхнічнага, навуковага, дэкаратыўна-прыкладнага, спортыўнага і мастацкага профілю" — усё гэта 100 накірункаў (звесткі з адрэзанага інфармацыйнага МПДМ);

— "ён пабуды на белы карабель ля сцяга возера і на казачны замак адначасова" (Аля, 9 год, удзельніца фестывалю нацыянальных культур "Сонечны птах");

— "каста бачу ў розных газетах пад рубрыкай "Дзіцячая афішка" запрашэнні ў палац на розныя мерапрыемствы. Нездарма хадзілі з дзецьмі на фестываль юных модалераў "Бялітая прасялка". Засталося столькі прэскапіяў! (Святлана Пітрэяна, маці дзяцей);

Дзецім палац дапамагае развіццё сваёй здольнасці, цікава, весела і з карысцю адпачываць, дае магчымасць "прабныя самаразвіццё" ў самых розных галінах практычнай дзейнасці. Пэдагогам — магчымасць павысіць сваю кваліфікацыю на розных праблемных навукова-практычных і метадычных семінарах, што рэгулярна тут праводзіцца. Бацькам аказвае сацыяльна-псіхалагічную дапамогу, падтрымлівае маладзёбныя і праблемныя сем'і, даючы шанс дзецям з гэтым сем'яў бесплатна атрымаць дапамогу і прафесійную падтрымку (у гэтым накірунку працуе 37 груп). Гораду палац дапамагае максімальна здзейсніць дзіцяці і моладзь у рознаўзроўневым масавым мерапрыемстве, якіх тут праводзіцца больш за 100 у год, і асабліва многа — у час канікулаў.

***

Мінскі Палац дзяцей і моладзі актыўна ўдзельнічае ў рэалізацыі ўсіх гарадскіх комплексных мэтавых праграм, у тым ліку і праграмы "Сям'я". З гэтай дапамогай сям'і ў 1999 годзе сектар пазашкольнай педагогікі МПДМ быў ператвораны ў гарадскі Цэнтр псіхалагічна-педагагічнай дапамогі.

Па выніках праведзенага ўпраўленням адукацыі сумесна з Мінскім навукова-даследчым інстытутам сацыяльна-эканамічных і палітычных праблем даследавання ўстаноўлена, што пал-

леткі ў большасці выпадкаў не знаходзяцца падтрымкі ў сям'і. Як паказала даследаванне, школьнікі і навучнікі ПТВ часцей за ўсё знаходзяцца паразуменне з мамі (84 працэнты прызналі адносіны з ёю добрымі), на другім месцы — узроставага бацькі і бацькі дзядуля (77,6 працэнты дзяцей адзначаюць іх як станоўчыя). Потым ідуць адносіны з братамі ці сястрой (добрая — у 76,9 працэнта дзяцей), і толькі

роўнаюць сюды сем'і з найбольш складанымі праблемамі. Тут даводзілася працаваць і з дзецьмі "суіцыднікамі", і з пярэпеламі пасля ўсім вядомай трагедыі на Нямізе. Але больш за ўсё псіхалагічна працуюць усе ж з сем'ямі, асабліва маладымі і няпоўнымі (яны найбольш праблемныя). "Былае, слухаю падлетка, — гаворыць Ж.А.Мікалаева, — і сэрца сціскаецца. Дзеці

гавораць адкрыта і проста: "Маці прыходзіць з работы змучаная, знерваваная, злая і пачынае "зрывацца" на мяне... Потым вяртаецца бацька... Гэта яшчэ горш". А ў гэтых падлеткаў яшчэ цяжкая гора ўласных праблем: заніжана самаацэнка, незадаволенасць знешняй асяродкам... Праз некаторы час бацькі абавязкова атрымаюць ад такога дзіцяці "аддачу". Прычыны яны будучы шукаюць у настанніках, вясніках, групіках — але толькі не ў саміх сабе. Будучы крычашы, што іх дзеці нявыхаваныя, нястрыманыя, ім ні да чаго няма справы... Але гэта проста спрачоваюць ахоўныя механізмы дзіцяці..."

Першае пытанне, якое вельмі часта задаюць у Цэнтры бацькі, — "ці палітыка вашы палітыкі?" Усім тут адказваюць: "бесплатны", бо яны — для ўсіх, хто мае ў гэтым патрэбу. У далейшых планах цэнтру — наладзіць сумесную работу з Акадэміяй МУС, каб прыцягнуць курсантаў гэтай установы да работы з праблемнымі падлеткамі. Тут справы таксама рэалізаваны ідуць падтрымкі моладзі да ўступлення ў шлюб і аказання псіхалагічна-педагагічнай дапамогі маладой сям'і. Распрацоўваюцца карэкцыйныя і развіццёвыя праграмы па эканамічным выхаванні дзіцяці і падлетка, развіццё іх эмацыянальнай сферы, псіхалагічна-педагагічнай падтрымкі выхавальца працуюць у пераходны перыяд канікулаў.

...А напрыканцы лекцыі псіхалагі забудзеся раяць бацькам: "Будзьце шчырымі. Будзьце самімі сабою. Не спрабуйце сябе ўпрыгожваць у вачэй дзіцяці, не надзявацца масак. Калі вы будзеце размаўляць са сваім дзіцём проста, шчыра, даступна, без фальшы — яно заўсёды зразумее, пашкадуе і паберэжа вас".

R.S. Экстраную псіхалагічную дапамогу можна атрымаць па тэлефоне даверу цэнтру 237-85-89.

Святлана СУБОЦНА.

Сталічная адукацыя: пазашкольнае жыццё

"Я — мінчанін"

На пачатку 90-х, пасля таго як распаліся піянерская і камсамольская арганізацыі, школы апынуліся ў некалькіх раздубленасці. Як выхоўваць дзяцей, куды, у які бок накіроўваць іх нейтаймоўную энергію — было няясна, бо ў дарослым грамадстве панавалі яшчэ большыя раздубленасці і недаўменне. Але пасля спаду дзіцячага руху 1992-1993 гадоў у школах і пазашкольных установах паступова сталі стварацца самадзейныя аб'яднанні самых розных накірункаў.

Першая хваля адраджэння дзейнасці дзіцячых грамадскіх арганізацый пракраілася па Мінску ў 1995 годзе. Спачатку ў Першамайскім раёне сталіцца была створана дзіцяча-юнацкая асацыяцыя "Вясёлка", потым — у Ленінскім раёне — арганізацыя "Срэбраныя млыны", далей падключыўся Заводскі раён... У 1997 годзе ў сталіцы была створана гарадская асацыяцыя дзяцей і падлеткаў, якая цяпер ужо не існуе, але свой камсчык у падмурах адраджэння дзіцячага руху яна заклала.

У 1998 годзе была прынята Канцэпцыя развіцця дзіцячага руху ў рэспубліцы — першы (пасля піянерскай і камсамольскай) дакумент, на які можна было рапна на абірацца ў рабоце. Да справы падключыліся навукоўцы В.Р.Літвіновіч, У.В.Васула, А.В.Міліноўскі, У.Т.Кабуш...

Сёння палітра дзіцячых арганізацый, рухаў, клубы, асацыяцыі ў Мінску — яркая, цікавая і разнастайная. Амаль кожная такая арганізацыя мае сваю "імяніну". Вельмі ярка гэта праявілася на Першым гарадскім фестывалі дзіцячых і маладзёжных грамадскіх арганізацый, які адбыўся ў снежні 2000 года. Кожны раён сталіцы прадставіў сваю зборную каманду, якія складаліся з найбольш актыўна дзейных арганізацый: піянерскай, піянерскай арганізацыі БСМ, БПСМ, разнастайных "школьных рэспублік", "парламенты" і г.д.

Арганізатары асабліва вылучылі ўжо згаданую вышэй імпампрэфінальную дзіцяча-юнацкую асацыяцыю "Вясёлка", а таксама "Рэспубліку ШЗДКО" з 5-й гімназіі (назваўся на першых літарках прозвішчаў першага актыўна) — за самабытнасць, добра наладжаную краязнаўчую работу і бліскучую каманду КВЗ. Высо-

кую ацінку атрымаў ЦПС (цэнтр цікавых спраў) школы № 192 (Маскоўскі раён), які быў адзначаны як свосаабытнае адкрыццё гэтага фестывалю. Сваім вопытам "вырошчвання" лідэраў цікава падзялілася школа № 184, якая сумесна з Беларускай дзіцячым хрысціянскім фондам працуе па праграме "Лідэр". Наогул дзякуючы фестывалю моладзь сталіцы змагла абмяняцца вопытам, завязаць кантакты і падружыцца. Сёння гэтыя дзеці агульнымі намаганнямі лідэраў агульнагарадскіх асацыяцый самых розных накірункаў, выпрацоўваюць сваю ўласную праграму дзейнасці ў межах комплекснай праграмы "Я — мінчанін".

***

Гарадская праграма дзейнасці дзіцячых грамадскіх аб'яднанняў патрыятычнага і грамадзянскага выхавання "Я — мінчанін" складаецца з сямі ўзаемазвязаных блокаў: "Дзень добры, Мінск!", "Мая школа", "Горад і я", "Дапамажыце помнікам горада", "Нашчадкі Скарыны", "Права і я", "Суперлідэр".

Робота па кожным блоку раздзіляецца ў тры этапы. Першы — унутрышкольны, другі — раённы і трэці — агульнагарадская акцыя. Гэта і азнаменне з гістарычным мінулым роднага горада, і збор матэрыялаў па гісторыі сваёй школы альбо пазашкольнай установы (у будучым плануецца стварыць музей народнай адукацыі Мінска), і работы па добраўпарадкаванні горада, і акцыі міласэрнасці, і фарміраванне прававой культуры, і многае-многае іншае. А галоўная мэта гэтай праграмы — дапамагчы дзецям адчуць сваю прыналежнасць да жыцця роднага горада, выхаванне ў іх актыўную грамадзянскую пазіцыю.

Святлана СУБОЦНА.

Прыгажосць здольнасці ствараць усе

У 1994-95 навуковым годзе ў спецыяльнай школе-інтэрнаце № 10 для дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця на базе некалькіх майстэрняў былі адкрытыя новыя профілі прафесійна-працоўнага навування — плічэнне з лазы. Педагогі школы распрацавалі спецыяльную праграму, якая потым была зацверджана Міністэрствам адукацыі краіны.

Плічэнне з лазы — рамяство, якое з даўніх часоў было распаўсюджана на Беларусі, а цяпер перажывае сваё другое нараджэнне. Да таго ж яно сіла выхавання школьна-інтэрната, якія потым будучы мець магчымасць карыстацца атрыманым падрыхтоўку, займаюцца індывідуальнай прафесійнай дзейнасцю альбо працуюць у майстэрнях на базе разбітальных цэнтраў.

Сёння дзеці паспяхова асвойваюць прыёмы плічэння, а свае вырабы дораць у якасці сувеніраў на розных урочышчах, а таксама рэалізуюць на рынках кірмашах-продажах, што арганізуюцца выкананам Заводскага раёна Мінска.

Прысмерна адзначыць, што з асаблівасцямі гэтай праграмы падарэльна істотна ўзрасла кваліфікацыя і саміх педагогаў. За дзесяць гадоў іх былі прыняты ў Беларускае саюз майстэрстваў народнай творчасці, а В.В.Качэргіна (яна з'яўляецца адным з распрацоўшчыкаў праграмы) была выбрана членам праўлення, а таксама кіраўніком секцыі плічэння з лазы Саюза майстэрстваў народнай творчасці. Да яе, а таксама да яе калег са школы-інтэрната сталі звяртацца за дапамогай з іншых арганізацый, у тым ліку з кінастудыі "Беларусьфільм", мінскага клуба паэстрапавальнікаў і інш.

У 10-й школе-інтэрнаце распрацоўваюцца ідуць сістэмы работы з дзецьмі-інвалідамі, якія маюць цяжкія формы разумовай адсталасці. Асноўная яе мэта — максімальна сацыялізаваць такіх дзяцей, сфарміраваць у іх навыкі самастойнага існавання ў грамадстве. Для гэтага неабходна крываць увесце працэс навування і выхавання дзіцяці ў практычныя рышчы, улічваючы пры гэтым яго індывідуальныя асаблівасці. Прадметна-практычная дзейнасць, саўвясненне, заняткі па карэкцыі фізічнага развіцця, рытміка, навування элементам граматы і арыфметыкі, арганізацыя ў асяроддзі... Цяпер, акрамя ўсяго іншага, і плічэнне з лазы...

У школе-інтэрнаце № 10 лічыць, што працоўнае навування дзяцей-інвалідаў мэтазгодна працягваць на базе школьных вытворчых майстэрняў, і калектыву школы распрацаваў для гэтага курсам, якая ўключае чатыры праграмы: "Самаабслугоўванне", "Арганізацыя ў складаных сітуацыях", "Прыгатаванне ежы", "Адзіны вымярэнні".

Час вялікі дамоў інвалідаў для дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця ўжо праходзіць. Застаюцца без родных, кожны з выхаванцаў школы-інтэрната атрымае магчымасць жыцця альбо ў доме гуртовага пражывання для разумова адсталых, альбо самастойна пад наглядом сацыяльнага работніка, альбо ў невялікім інтэрнаце пры спецыяльным прапармстве.

Курсе пасляшкольнага навування — першы крок да такой будучыні, над якімі ў далейшым плануе працаваць школьны калектыв.

Святлана СУБОЦНА.

"Нам не да суму!" — сцяжраджаюць наведвальнікі школьнага кафэ "Асоль" (школа № 54).

Фота Юрыя БОДАРАВА.

"Юніёрагенцтва" дапамагае сталесць

Як часта мы, дарослыя, наракаем на цяжкасці сённяшняга жыцця, калі палітычны і эканамічны крызісы прымушваюць нас не жыць, а выжываць. Знаходзячыся ў пастаяннай барацьбе за месца пад сонцам, мы не заўсёды думаем пра тых, хто стаіць на парозе дарослага жыцця. Вакал столькі спакуюсь! І як разабрацца, што мае высокую пробу, а дзе медзюк? З чаго пачаць, каб далейшае жыццё складалася ўдала? Для некага з іх ужо пачытавана шэпце месца ўсеагульнаму бацькам, а хтосьці, закінуты вучобу і не думачы пра заўтрашняе дзень, ідзе мыць машыны, не трыбуючы пачаскай добрага дзядзкі. А сёй-той і сам спрабуе знайсці справу, якой ён, магчыма, прысяжыць сваё жыццё.

З рознымі юнакамі і дзяўчынкамі лаводзіцца сутыкацца супрацоўнікам падлеткавай бяржы зямлі адукацыі "Юніёрагенцтва" пазашкольных устаноў "Золка" (агульнае майстэрні Т.У.Шумска) працуе вучнёўская вытворчая бяржыда. Кіруюць падлеткамі са швейнай вытворчай бяржыды вопытныя майстры Г.А.Галушкіна і Т.А.Сінькевіч. Падлеткі вырабляюць самую роз-

наую прадукцыю: пасцельную бялізну, рабочае адзенне, лёгкія жаночыя сукенкі, споднюю мужчынскую бялізну і інш.

Прысмерна адзначыць, што прапармства перасталі насіра-рожа на стацыя да выкарыстання працы падлеткаў. Гэта становіцца нормай. Радуе і тое, што змяніліся ўмовы прыёму на працу падлеткаў. Гэта робіць іх больш абароненымі з прававага боку. Яны карыстаюцца ўсімі правамі пры заключэнні працоўнага дагавора, у прыватнасці, атрымліваюць даведкі аб стацыя працы. Працэдураўкаванне не вучыць на часовую работу садзейнічае іх адаптацыі да працоўнай дзейнасці, рыхце да самастойнага выхавання на рынку працы, дапамагае палепшыць матэрыяльнае становішча. А ад таго, якой расе моладзь, залежыць не толькі наша бліжэйшая перспектыва, але і развіццё грамадства ў будучыні.

Аля КУРЫЛЬЧЫК, начальнік аддзела моладзі адміністрацыі Заводскага раёна Мінска.

Дашкольнае выхаванне

Арыентацыя — на супрацоўніцтва з бацькамі

Сетка дашкольных устаноў сталіцы сёння дастаткова дыферэнцыявана: з 468 садкоў 298 — агульнаразвіццёвага накірунку, 140 дзіцячых устаноў — кампенсуюча-камбінаванага прызначэння, 10 — спецыяльнай садкі для дзяцей з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця, 13 — санаторныя, 2 установы — школа-дзіцячы садок, а таксама Цэнтр развіцця дзіцяці і садок з гуманітарна-мастацкім ухілам. 273 садкі належыць сістэме адукацыі і 195 — маюць ведамства падпарадкаванне.

Грамадскім дашкольным выхаваннем і адукацыяй ахоплены звыш 70 тысяч хлопчыкаў і дзяўчынак. У параўнанні з 1990 годам, калі 95 тысяч дзяцей наведвалі 549 садкоў горада, сетка устаноў значна скарацілася. Гэта звязана як з нізкай нараджальнасцю ў краіне, так і з эканамічнымі прычынамі.

Хоць праблем у сістэме дашкольнага выхавання і адукацыі дзіцяці, у цэлым выкананне гэтай віды сацыяльнага заказу ідзе пазітыўна. Сёння ў большасці з'явілася магчымасць выбару для сваіх дзяцей належаў дашкольнай установы, абавязкова ўлічваюцца ўсе пажаданні мам і тат, уключаючы новыя пэдагагічныя інавацыі.

У якасць-садку № 76 сталіцы, які з 1 верасня 2000 года ўвёўся эксперыментальна пільноўкай праекта "Першы крок", значная ўвага надаецца фізічнаму-адраўненчэй работе з дзецьмі, якія немагчыма без актыўнай дапамогі бацькоў. Малодз сямейна-грамадскае выхаванне і навування малых, дзяцей, — аснова тэхналогіі "Першы крок", таму мамы і таты актыўна супрацоўнічаюць з выха-

вальніцамі, працуючы як над сабой, так і са сваімі дзецьмі. Нетрадыцыйныя формы супрацоўніцтва з сям'ёй дазвалялі больш увагі надаваць ахове і ўмацаванню здаровага дзіцяці, фарміраванню здаровага ладу жыцця, гуманізму ўзасімненню з блізкімі, забеспячэнню эмацыянальнага дабрабыту кожнага выхаванца, яго свосаасовага псіхічнага развіцця. З улікам усяго гэтага і была створана сетка дашкольных адукацыйных паслуг (навуванняе англійскай мовы, развіццё вымўчэнных здольнасцяў на базе студыі, развіццёвыя гульні і інш.).

Па словах Святланы Яўгенаўны Севярына, загадніцы садка, ва ўсіх мерапрыемствах абавязкова ўдзельнічаюць бацькі. Часта мамы дапамагаюць нават праводзіць заняткі. Вынікі ж гавораць самі за сябе. Вучні судзейнічалі ў дзіцячых школах № 6, быўшы выхаванцамі эксперыментальных груп садка, на думку наставніц, адліч з лепшых.

"Калі з боку бацькоў не будзе актыўнага ўплыву на працэс укаранення тэхналогіі, — гаворыць С.Я.Севярына, — будзе больш фармілізму. Таму мамы і імяніцы да пэснага з імі супрацоўніцтва. Сёння ў нас тры групы і адзін прапармтэр, калі ж бацькі выкажыць жаданне — возмемся за ўсё. Сёння ж да мяне ўсе часцей звяртаюцца мамы і таты, якія сапраўды зацікаўлены ў навуванні і выхаванні свайго дзіцяці па гэтай праграме".

Вольга ДУБОВІК.

Студэнцкае самакіраванне. Навошта яно?

Адно са шматлікіх студэнцкіх аб'яднанняў, што дзейнічаюць на Беларусі, а менавіта "Задзіночаныя беларускія студэнты" (ЗБС), праймае распрацоўвае праект "Беларускія мэдзлі" самакіравання. Увядзенне як у прыватных, так і ў дзяржаўных ВНУ Беларусі студэнцкага самакіравання, на думку членаў ЗБС, дазволіць студэнтам больш дзейсна паўплываць на стварэнне вучнёўскага планаў, прадставіць студэнтам прававы бару не толькі выкладчыкам, але і прадметам (у тым ліку асноўным, базавым дысцыпліна, апроч "факультэтных"), дапаможа больш эфектыўна абараняць свае правы і г.д. Канешне, не можна не выказаць праект і шэрагу пытанняў, напрыклад: ці не ўзнікне ў такім выпадку пагроза аказання студэнтамі ціску на найбольш "прыкільных" выкладчыкаў, ці не прывядзе гэта да "згортання" вучэбнага працэсу ўвогуле?

— Вось таму мы і хочам стварыць такі праект самакіравання, які не меў бы падобных хібаў і недарэчнасцяў, — адказала Старшыня Рады ЗБС Крысціна Сідун. — Але нават у самым лепшым праекце заўсёды знойдуцца нейкія недолікі. Потым, калі ў нас будзе прыкільны вопыт, мы зможам павялічыць ад непрапармства. Але самакіраванне ўсё роўна неабходна. Студэнцкія прафесійныя паксцыі сваю неэфектыўнасць.

Абмеркаванню лепшага варыянта праекта была прысвечана прадведзена ЗБС у Мінску крашаская канферэнцыя. Хутэй за ўсё гэты праект у якасці эксперыментальнага будзе ўвядзены з наступнага навукальнага года, з верасня 2001 г., у адной з прыватных перыферыяных ВНУ Беларусі.

Павел ГАРКІН, студэнт 4 курса журфака БДУ.

Ідзём насустрач

разумовым ці фізічным развіццём. Як ні прыкра, але ў рэспубліцы сёння кожнае дзесятае дзіця — з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця. У Мінску на 1.01.2001 г. такіх дзяцей было ўсё 21700.

Неабходна ўлічваць, што гэты дзіця складаюць групы рызыкі, і, па апрахках спецыялістаў, 15-20 працэнтаў усіх прапармтэрнаў і злучэнстваў робяць менавіта яны. Таму так патрэбны псіхаразвіваючыя карэкцыйныя і разбітальныя праграмы і адпаведныя ўмовы для навування і падрыхтоўкі такіх дзяцей да будучага жыцця, да інтэграцыі іх у сацыюм.

***

Дзеці, якіх прынята называць "з асаблівасцямі псіхфізічнага развіцця", па тэмпах развіцця, здольнасцях да навування, матэрыяльных сацыяльных адаптатыва дзесяціна на некалькіх груп. Сярод іх ёсць як бесперспектыўныя ў сацыяльным сэнсе, так і тых, хто авалодвае чытаннем, пісьмом, лічэннем, можа пісаць пераказы і сачыненні, вылучаць працізні і асвойваць азы гісторыі, біялогіі, геаграфіі. У гарадскім натоўпе такіх дзяцей часта нельга адорыць ад здаровах. Яны моцна апрапацыяна, хоць і з жуйкай у роце і плескаюць... Дзеці з асаблівасцямі развіцця ў будучым становяцца шчыравымі матэрыялістамі, старымі, слесарамі, шаўшымі (з 4-га класа тэка дзеці займаюцца ў працоўных майстэрнях і да заканчэння школы авалодваюць пэўнай спецыяльнасцю). Яны маюць пашпарты, кажа-

юць, жоніцца і нараджаюць дзяцей. І моцны быць такімі ж шчыравымі, як і ўсе астатнія (і маюць на гэта права), калі трапіваюць у рукі спецыялістаў і ў неабходныя іх развіццё ўмовы. І вельмі шмат тут залежыць не толькі ад фактараў псіхфізічнага развіцця і іх лекаў, але і ад усёго грамадства, ад яго стаўлення да такіх людзей.

У нашай краіне прынята Нямі-

ці дзіцяці з псіхфізічнымі абмежаваннямі "Запілі сваю зорку", які праходзіць у Беларускай лупчы. На гарадскім конкурсе адзначаны маладок Дзімы Саўчыка (1991 года нараджэння, афіцэр). Верафіна Лабковіч (1981 года нараджэння, энціпенскі) робіць добрыя поспехі ў вышэйшым. Вольга Крук (1985 года нараджэння, ДШП) майструе цудоўныя карціны з прырод-

ных матэрыялаў... 1 верасня 1999 года ў "Ветразі" адкрыў свае дзверы клуб "Крок насустрач", галоўнай мэтай якога стала сацыяльна-псіхалагічнае развіццё дзяцей-інвалідаў. Цяпер работа з імі набывае яшчэ больш індывідуальны характар. Заняткі праходзяць два разы на тыдзень, па спецыяльным плане, з улікам індывідуальных асаблівасцяў дзяцей. Вялікая ўвага, як і раней, надаецца рабоце з бацькамі: праводзіцца бацькоўскія школы, для іх выпускаюцца свае газеты. Распрацаваны метадычныя рэкамендацыі для педагогаў, якія працуюць з дзецьмі-інвалідамі.

А ў бліжэйшым будучым у цэнтры хочучы адкрыць "Школу прафесійнага развіцця" для такіх дзяцей. Планаўца распрацаваць праграму прафесійнай адукацыі, якая будзе рэалізавана на некалькі год і прадугледжвае нават працэдураўкаванне. Мараль у "Ветразі" і пра галоўнае творчыя работ дзяцей-інвалідаў.

— Дзеці з эмацыянальнымі напружаннямі інтэлекту дакладна кантралююць свет, у якім жывуць, — гаворыць метадыст па сацыяльнай рабоце Валіяніна Кіраўна, якая з'яўляецца кіраўніком клуба "Крок насустрач". — Такія дзеці добрыя, калі быць добрымі з імі, ноўна любяць і даўнаўны нічыты, калі гэта — узаемяна, творча адарванія і гэтую раскрыць свае здольнасці, калі ўста верыць і садзейнічаць гэтай.

Святлана СУБОЦНА.

ЗАСНАВАЛЬНИК —
МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 370.

НАШ АДРАС:

220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42, намесніка галоўнага рэдактара — 36-40-63, бухгалтэрыі — 36-53-22; рэдакцыі — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62, праблем выхавання, навука — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафгизадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, чым выданы пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, інфармацыю аб адрасе, адрасе фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюны не рэзюнуцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на зямскіх мовах.

Меркаванне аўтараў п